

CIDA PROJEKAT MLADI I ZDRAVLJE NA BALKANU
CIDA BALKAN YOUTH AND HEALTH PROJECT

Политика здравља младих Републике Српске

за период од 2008. до 2012. године

Бања Лука, Март 2008.

Садржај

Садржај.....	2
I Увод.....	3
II Основне карактеристике здравственог стања младих, мјере и активности у рјешавању здравствених потреба младих.....	4
III Општи циљеви.....	5
IV Специфични циљеви.....	6
4.1. Приступ здравственој заштити.....	6
4.2. Унапређење здравствених услуга прилагођених потребама младих.....	7
4.3. Формално и неформално образовање.....	7
4.4. Унапређење здравља младих.....	8
4.5. Рањиве групе младих.....	8
4.6. Млади са инвалидитетом.....	9
4.7. Информисање.....	9
4.8. Укључивање локалне заједнице.....	9
4.9. Истраживања, мониторинг и евалуација.....	10
4.10. Фондација и Национални координатор за здравље младих.....	10
V Извори финансирања.....	11

I УВОД

Политика обезбјеђује свеобухватно унапређење стања у области здравља младих, које је у жижи интересовања младих, а у складу са циљевима дефинисаним у документу усвојеном од Народне скупштине Републике Српске: Програм здравствене политике и стратегије за здравље у Републици Српској до 2010. године (Службени гласник РС, 56/02), поглавље V, циљ 2. Здрава омладина, а односи се на бригу о унапређењу здравља младих у узрасту од 16 до 30 година; Омладинска политика Републике Српске (2006. година). Стратегију за здравље младих и програме за реализацију Политике доноси Влада Републике Српске, на приједлог Министарства здравља и социјалне заштите Републике Српске, уз активно учешће у изради Министарства за породицу омладину и спорт, Министарства просвете и културе и представника омладине и младих.

Брига о здрављу младих је од општег интереса за Републику Српску. Здравље представља основни предуслов укупног развоја друштва, оно је одговорност свих као појединаца, породице, зеједнице и државних институција. Промовисање здравог развоја младих људи у другој деценији њиховог живота је једна од најважнијих инвестиција коју било које друштво може провести. Међународна стратегија Уједињених нација (1995) – *Свјетски програм акције за младе (старости 15 – 24) до 2000. године и даље* – почела је заједнички напор да се ефикасније ријеше проблеми младих људи и да се повећају прилике за њихово учешће у друштву. Политика је базирана на основним принципима и вриједностима истакнутим у међународним документима у области јавног здравља.

Политика обухвата циљеве и активности које ће допринијети успостављању одговорног система здравствене заштите који има разумијевања за младе; који промовишу програме и услуге који узимају у обзир питања равноправности полова; који су наклоњени младима; који промовишу побољшан приступ младих услугама система здравствене заштите укључујући и вулнерабилне групе и младе жене; који помажу укупном унапређењу здравља младих.

Политика је инструмент за мобилизацију не само здравственог сектора, већ и читавог друштва као партнера у очувању здравља младих, у рјешавању проблема и савладању изазова за здравље са којима се суочавају млади људи и спречавању понашања које је ризично по здравље младих.

II ОСНОВНЕ КАРАТЕРИСТИКЕ ЗДРАВСТВЕНОГ СТАЊА МЛАДИХ, МЈЕРЕ И АКТИВНОСТИ У РЈЕШАВАЊУ ЗДРАВСТВЕНИХ ПОТРЕБА МЛАДИХ

Рат и околности последице рата у којима живе грађани Републике Српске оставиле су немјерљиве последице на многе области и сфере друштвеног живота. Нарочито су млади осјетљиви на ефекте које је проузроковао рат, што је довело до наглог погоршања услова за њихов живот и чиме смо добили генерацију младих чије је здравље угрожено. Водећи ризици по здравље младих су све већа злоупотреба дувана, алкохола, опојних дрога, висок ниво повреда, лоше ментално здравље са све вишом стопом поремећаја понашања, болести зависности, депресије, самоубиства и убиства, све већим порастом сексуално преносивих инфекција, ниском стопом контрацептивне заштите и друго. Истраживања која су обављена у Републици Српској указују: Да је око 50% младих изгубило неког из породице или неког блиског; конзумирање дуванских производа, око 39% младих чине пушачи; алкохол никада не конзумира 37,5% младих, око 40% младих понекад пије, док око 21% младих чешће конзумира алкохол; 15,8% мушкараца и 6,8% дјевојака има искуства са узимањем дрога; 66% младих, према одређеним подацима, одобрава секс прије брака; с таросни распон за прво сексуално искуство је између 16 и 20 година; најчешћи узроци смртности код младих јесу повреде и тровања; самоубиства и убиства су у сталном порасту; чак 87% младих сматра да је потребно отворити савјетовалиште за младе у мјесту у којем живе.¹

У оквиру пројекта Здравље младих на Балкану (2006-2009), који финансира Канадска агенција за међународни развој (CIDA), проведено је истраживање о актуелном стању у Републици Српској у рјешавању здравствених потреба младих. Истраживање је показало да се питањима здравља младих баве, многе институције Републике Српске (Парламент, Влада, Скупштине градова/општина, Јавне и приватне здравствене установе, социјалне установе и друге), организације младих, локалне и међународне невладине организације, медији и друге институције цивилног друштва. Ова заинтересованост различитих актера резултирала је низом активности у пољу здравља младих. Циљ ових истраживања био је да се направи преглед информација о “добрим” праксама када је у питању здравље младих, сагледају институције и капацитети који се баве питањима здравља младих, истражи заинтересованост (сензибилисаност) здравствено-социјалног система, невладиног сектора, школско-образовног система и медија за питања која се односе на здравље младих у Републици Српској. Важно је нагласити да здравље младих захтјева уравнотежен, мултидисциплинаран и интегративни

¹ Омладинска политика Републике Српске

приступ који захтјева координацију свих тијела укључених у те активности, као и свих нивоа власти Републике Српске и локалне власти, невладиних организација, вјерских заједница и различитих грађанских иницијатива на том подручју. Већу пажњу треба посветити развијању боље сарадње владиних и невладиних организација, те судјеловању представника невладиних организација у координационим тијелима на нивоу Републике Српске и локалном нивоу. Потребно је поштовати већ постојећа законска рјешења, а која имају директан утицај на здравствено стање младих (забрана точења алкохола малољетним лицима, забрана пушења на јавним мјестима, рекламирања дуванских и алкохолних производа и сл.).

Снажан корак ка остварењу овог циља је усвајање Политике о здрављу младих Републике Српске за период од 2008. до 2012.године.

III ОПШТИ ЦИЉЕВИ

Свјесни тренутног стања и потреба у области здравствене заштите младих као посебно осјетљивог дијала становништва, те поштујући начела једнакости, равноправности и доступности без обзира на пол, расу, етничку, религијску и територијалну припадност, образовање, здравствено стање и социјалноекономски статус, а опредјељујући се за здраву омладину, Република Српска се залаже за:

1. Свеобухватно унапређење здравља младих.

- **Постизање једнаких услова за здравље младих без обзира на разлике према полу, раси, етничкој, религијској, територијалној припадности, образовању, здравственом стању, социјалном и економском статусу.**

2. Преусмјеравање традиционалног-клиничког приступа ка савременим приступима здравственој заштити младих.

- **Орјентација на промоцију здравља и превенцију болести, интерсекторску сарадњу, сензибилизацију здравствених установа за потребе младих, укључивање заједнице, активно учешће младих у планирању и развоју индивидуалне одговорности за здравље.**

IV СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉЕВИ

- 1. Приступ здравственој заштити**
- 2. Унапређење здравствених услуга прилагођених потребама младих**
- 3. Формално и неформално образовање**
- 4. Унапређење здравља младих**
- 5. Рањиве групе младих**
- 6. Млади са инвалидитетом**
- 7. Информисање**
- 8. Укључивање локалне заједнице**
- 9. Истраживања, мониторинг и евалуација**
- 10. Фондација и национални координатор за здравље младих**

4.1. ПРИСТУП ЗДРАВСТВЕНОЈ ЗАШТИТИ

Република Српска ће:

- Унапредити приступ здравственој заштити за све младе без обзира на разлике према полу, раси, етничкој, религијској, територијалној припадности, образовању, здравственом стању, социјалноекономском статусу.
- Прилагодити рад здравствених установа у складу са разноврсним потребама младих, увести нове приступе и методе рада у здравственим установама, олакшати приступ и кретање кроз здравствени систем развојем интегрисаног система сензибилисаног за пружање здравствених услуга младима.
- Обезбједити да здравствене услуге за младе буду приступачне, лако доступне, повјерљиве, прихватљиве и квалитетне.
- Осигурати развој међусекторске сарадње, сарадње са организацијама, као и удружењима младих, те омогућити укључивање младих у процесе планирања и заговарања реализације планираних активности.

4.2. УНАПРЕЂЕЊЕ ЗДРАВСТВЕНИХ УСЛУГА ПРИЛАГОЂЕНИХ ПОТРЕБАМА

МЛАДИХ

Република Српска ће:

- Повећати број здравствених услуга прилагођених специфичним потребама младих.
- Радити на прилагођавању постојећих и развоју нових здравствених услуга зависно од специфичних потреба младих.
- Створити атмосферу која ће подстицати младе да користе здравствене услуге и имају повјерење у здравствени систем.
- Радити на изградњи пријатељског приступа младима у пружању здравствених услуга како у постојећим здравственим установама, тако и путем отварања пријатељских сервиса наклоњених младима.
- Системски остварити сарадњу и ускладити дјеловање и активности постојећих сервиса у области здравља младих, а нарочито у областима заштите менталног здравља, заштите од насиља, превенције и лијечења болести зависности, заштите сексуалног и репродуктивног здравља.

4.3. ФОРМАЛНО И НЕФОРМАЛНО ОБРАЗОВАЊЕ

Република Српска ће:

- Да унапреди и развије адекватан систем превентивног дјеловања у области здравља посредством формалног и неформалног образовања у владиним и невладиним институцијама.
- Развити, стандардизовати, примјенити и пратити образовне програме за промоцију здравља младих који се спроводе од стране образовних институција; увести здравствено васпитање у школске програме и планове и остварити његову пуну имплементацију; едуковати наставни кадар из области здравствене заштите у складу са наставним планом и програмом прилагођеним потребама младих; развити, стандардизовати, примјенити и пратити програме за промоцију здравља младих који се спроводе од стране невладиних институција, а путем неформалног образовања.
- Посебан акценат ставити на едукацију здравствених професионалаца у току средњошколског и високошколског образовања, те путем додатне едукације постојећих људских ресурса, а у циљу њиховог квалитетнијег оспособљавања и сензибилизације за пружање услуга здравствене заштите младима.
- У наведеним програмима заговарати и уважавати родну равноправност.

4. 4. УНАПРЕЂЕЊЕ ЗДРАВЉА МЛАДИХ

Република Српска ће:

- Бити посвећена континуираном унапређењу здравља младих и стварању услова и окружења за очување здравља младих.
- Залогати се за превенцију и смањење незаразних болести; превенцију и смањење болести зависности; унапређење менталног здравља; унапређење сексуалног и репродуктивног здравља; те превенцију и смањење саобраћајног трауматизма и других повреда код младих.
- Развити, примјенити и пратити програме за промоцију здравих стилова живљења, развити, примјенити и пратити едукативно превентивне програме о злоупотреби психоактивних супстанци, очувању и унапређењу сексуалног и репродуктивног здравља, унапређењу менталног здравља и мјерама сигурности у саобраћају.
- Подржати развој пријатељских сервиса наклоњених младима за помоћ и пружање информација младима о психоактивним супстанцама, значају менталног здравља и сексуалног и репродуктивног здравља, те осталих информација битних за очување здравља младих.

4. 5. РАЊИВЕ ГРУПЕ МЛАДИХ

Република Српска ће:

- Обезбједити ради заштите рањивих група младих, координацију надлежних институција, подржати и унприједити сарадњу здравствених институција и постојећих и нових пријатељских сервиса наклоњених младима.
- Залогати се за сензибилизацију и едукацију здравствених радника и становништва у циљу повећања приступа здравственим услугама, пружња информација о здравственој заштити рањивим групама младих без дискриминације и стигматизације.
- Преузети обавезу да подржава рад пријатељских сервиса наклоњених младима, који ће пружати информације и услуге посебно и рањивим групама младих и на тај начин бити од помоћи у пружању здравствене заштите постојећим здравственим установама.
- Ради смањења стигма и дискриминација о рањивим групама младих, радити на континуираном информисању и сензибилизацији јавности.

4. 6. МЛАДИ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ

Република Српска ће:

- Залагати се за остварење заштите здравља младих без дискриминације по основу инвалидности.
- Предузети одговарајуће мјере како би се осигурао приступ здравственим услугама и установама у медицинској рехабилитацији младима са инвалидитетом.
- Залагати се за прилагођавање здравствених установа младима са инвалидитетом, отклањање свих врста баријера, стварање приступачног окружења и једнаких могућности кориштења здравствених услуга.
- Обезбједити континуирану едукацију и радити на сензибилизацији свих актера у друштву који се у свом раду сусрећу са питањима од интереса за здравље младих особа са инвалидитетом.

4. 7. ИНФОРМИСАЊЕ

Република Српска ће:

- Интензивније користити постојеће начине информисања становништва, настојати да се информације прилагоде младима, како на нивоу Републике тако и на локалном нивоу.
- Посветити се проналажењу начина за лако доступан и слободан приступ младих информацијама о здрављу и унапређењу здравља.
- Посебну пажњу посветити дистрибуцији информација о здрављу у вртићима, школама, факултетима, омладинским центрима и осталим мјестима на којима се окупљају млади.

4. 8. УКЉУЧИВАЊЕ ЛОКАЛНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

Република Српска ће:

- Подстаћи активно укључивање локалне заједнице у унапређењу здравља младих, свјесна великог утицаја које могу имати локалне заједнице (локална управа, локални медији, локална партнерства, родитељи...) у унапређењу и очувању здравља младих,
- У локалним заједницама посебан акценат ставити на програме промоције здравља младих, унапређење услова за остваривање квалитетне здравствене заштите младих, едукацију младих и родитеља, подршку раду сервиса пријатељски наклоњених младима и сл.

4. 9. ИСТРАЖИВАЊА, МОНИТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈА

- Праћење стања здравља младих вршиће се путем стандардних евиденција података које ће из здравствених установа прикупљати Институт за заштиту здравља Републике Српске.
- Успоставиће се квалитетна евиденција и извјештавање, а анализом података обезбједиће се боље разумијевање проблема везаних за здравље младих и развијање оптималног одговора за потребе младих путем мјерљивог и одрживог унапређења знања и инфраструктуре у области здравља младих.
- Изградити ће се потребни информациони систем и инструменти за адекватан мониторинг потреба за здравље младих.
- Дефинисати ће се приоритетне теме истраживања у области здравља младих које ће се промовисати на нивоу Републике Српске.
- Резултати истраживања, искустава и добре праксе ће се промовисати владиним институцијама, невладиним организацијама и широј јавности.
- Израдити ће се логички модел за евалуацију исхода и утицаја програма и акција које ће покренути институције и организације у реализацији циљева Политике.
- Евалуација ће се проводити на основу прикладних методолошких инструмената и индикатора, при чему ће се у обзир узети индикатори које у овој области користе Свјетска здравствена организација, земље Европске уније и земље у окружењу.

4. 10. ФОНДАЦИЈА И НАЦИОНАЛНИ КООРДИНАТОР ЗА ЗДРАВЉЕ МЛАДИХ

- Основаће се Фондација за здравље младих, која ће подржавати унапређење здравља младих у цјелини, са посебним акцентом на припремању и реализацији програма за промоцију здравља и превенцију болести код младих у Републици Српској.
- Фондација за здравље младих ће радити на следећим активностима: промовисању здравог начина живота (здрава исхрана, физичка активност, живот без: цигарета, алкохола, дрога и друго); подршка програмима промоције здравља, подршка здравственом просвјетивању младих, подршка едукацији здравствених професионалаца, младих, родитеља младих, подршка истраживачким пројектима у области здравља младих, обезбеђивању сталне подршке јавног мијења у спровођењу акција за унапређење здравља младих, успостављању сталне сарадње са научним и стручним институцијама из земље и свијета посебно са Универзитетима, Факултетима, Институтима, сродним Фондацијама и Удржењима.
- Фондација ће се финансирати донацијама из буџета Владе, донацијама из буџета општина, средстава лутрије, међународних донација и других извора донаторских средстава.

- Именоваће се Национални координатор за здравље младих Републике Српске, који ће у свом раду радити на координирању активности у области здравља младих са активностима које препоручује Свјетска здравствена организација а примјењују развијене земље Европске уније и окружења.

V ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА

За реализацију циљева дефинисаних Политиком, а кроз израду и усвајање Стратегије и Акционих планова за реализацију Политике, дефинисаће се потребна подршка у финансијским средствима. Средства из буџета Владе Републике Српске биће лоцирана на буџетима ресорних министарстава. Такође је потребно обезбједити финансијску подршку из буџета градова и општина, за програме и акције које ће се проводити у складу са Политиком. Додатни извор финансирања су међународни фондови и институције, домаћи донатори (појединци и организације) и други алтернативни начини прикупљања финансијских средстава.

Број: _____/08

Дана: _____/2008

ПРЕДСЈЕДНИК

НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Мр Игор Радојчић